

HANNEKE SCHUITEMAKER de vrouw van ÉÉN MILJARD

Hanneke Schuitemaker (1964) is een van de nieuwe gezichten in deze coronacrisis. In dagbladen en programma's als *Op1* wordt het *Global Head of Viral Vaccine Discovery and Translational Medicine* van Janssen Vaccines, gevestigd in Leiden, vooral gevraagd te vertellen hoe lang het nog gaat duren voordat er een vaccin tegen corona in grote hoeveelheden beschikbaar is. Waarom zij? Omdat zij er één miljard voor ter beschikking heeft gekregen. Dan kun je wel wat.

DOOR MARIANNE VERHOEVEN

Schuitemaker werkt als hoofd virale vaccins met een team van ongeveer honderd mensen al sinds januari van dit jaar aan een vaccin tegen het coronavirus. Op basis van tussentijdse testresultaten bleek dat een door haar groep ontwikkeld vaccin antistoffen ontwikkelt die zich kunnen hechten aan het coronavirus en dit kunnen neutraliseren. Reden genoeg kennelijk voor het Amerikaanse moederbedrijf van Janssen, Johnson & Johnson in samenwerking met de Biomedical Advanced Research and Development Authority (BARDA), dat weer onderdeel is van het Amerikaanse ministerie van

gezondheid, ruim een miljard dollar te investeren in de ontwikkeling van het vaccin.

We spreken Hanneke de ochtend na een optreden bij *Op1*, waar zij in gezelschap van Jort Kelder en staatssecretaris van VWS Paul Blokhuis als verhelderend baken aanwezig was.

Nog fijn nagepraat gisteren bij OP1?

“Nou, dat is op dit moment niet echt aan de orde, hè. Iedereen doet voorzichtig. Ik wilde ook wel weer naar huis, vooral om gezond te blijven en mijn werk te kunnen doen. Dit soort uitstapjes... Ja, ik ga het niet te veel opzoeken.”

Dat is waar je nu de hele tijd in zit. Verbaast het je? Hoe voelt dat nou opeens met het gewicht van de natie en de rest van de wereld?

“Het is iets heel bijzonders. Ik had het er met een vriendin over. Het is de druk op één van mijn rollen maar ik

ben natuurlijk ook gewoon mezelf, hé. Als je je gaat identificeren met wat er nu verwacht wordt, dan komt dat je niet ten goede. Het is echt hard werken maar het is ook relativeren van ‘we doen wat we kunnen.’ Het is niet alleen ik, het is een heel team. En dat voelt wel heel goed. Dat maakt ook dat ik met dit soort druk kan omgaan.”

Het is een heel persoonlijk soort BN'erschap wat je opeens aankleeft.

“Daar ben ik echt niet bewust mee bezig. Ik ben trots op wat wij doen en het is mooi als mensen daar een beetje hoop uit kunnen putten. Tegelijkertijd probeer ik natuurlijk ook wel de realiteit in beeld te houden, dat het geen garantie is dat het een succes gaat worden. Ik weet niet precies hoe dat werkt, maar misschien hebben mensen in deze tijden meer behoefte aan boegbeelden of zo om zich aan vast te klampen. Ik hoor ook wel van mijn team dat ze het inspirerend vinden dat ik dit doe, want het zet hen natuurlijk ook in het zonnetje voor hun harde werken.”

van ‘die gaat naar de *dark side*. Die doet het alleen maar om het geld.’ Er was eigenlijk maar een persoon die zei: ‘Joh, jij zal overal wel succesvol zijn. Met jouw mentaliteit.’ Dat had ik toen wel nodig. Ik bedacht me: Ik heb wel gewoon zelf in de hand hoe dit gaat lopen.

“Het was wel echt een verrassing om te zien wat een excellente wetenschappers er al werkten bij Crucell. De mensen zijn echt hele creatieve en degelijke onderzoekers. De resultaten zijn altijd goed statistisch te analyseren, goed onderbouwd. De kwaliteit van het werk is gewoon echt goed, ook omdat er meer geld is. Maar natuurlijk ligt er een hele duidelijke focus op het resultaat. Je wordt veel

Het is mooi als mensen daar een beetje hoop uit kunnen putten.

Tegelijkertijd probeer ik natuurlijk ook wel de realiteit in beeld te houden, dat het geen garantie is dat het een succes gaat worden.

Een zon die nu opeens op Big Pharma schijnt! En dat voor iemand die zo lang in de academische wereld heeft verkeerd.

“Ik had na verloop van tijd het gevoel als niet-arts in een academisch ziekenhuis toch niet helemaal tot m'n recht te komen. De combinatie van arts-onderzoeker is in zo'n academische setting, waar patiëntenzorg zeker zo belangrijk is, de beste optie. En dat ben ik niet. Dus toen Jaap (Goudsmit) mij vroeg om naar Crucell, wat nu onderdeel is van Johnson & Johnson, te komen, vond ik dat wel een enorme stap. Ik heb er ook lang over nagedacht. Ik had een hele goede academische carrière en voldoende onderzoeksgeld en een leuke onderzoeksgroep. Je weet wat je hebt. Je weet niet wat je krijgt. Uiteindelijk was doorslaggevend dat ik me realiseerde: als ik dit niet doe, dan weet ik hoe het er verder voor me uit gaat zien. En toch heb ik die keuze gemaakt, want dan heb ik het in ieder geval geprobeerd. De reacties daarna waren echt heel negatief. Dat was

meer gedwongen om heel goed na te denken over wat er moet gebeuren. “In mijn academische tijd heb ik heel veel promovendi opgeleid. Ik zei altijd: ‘Het maakt niet uit wat de uitkomst is, want alles wat je vindt is nieuw.’ Dat is een hele andere instelling dan wanneer je zegt: ‘Als hier iets uitkomt wat je niet verwacht, ben je dan bereid het hele programma te stoppen?’ En dat is niet omdat we de uitkomst niet willen weten, maar je gaat wel heel goed nadenken over hoe je je onderzoek doet, omdat je echt verder wilt komen. De mensen die in de industrie werken, in ieder geval de mensen in mijn groep, die zitten daar echt omdat ze vaccins maken. Die willen een ebola-vaccin ontwikkelen. En nu een corona-vaccin. Het is zo'n mooie omgeving om in te werken. Het is natuurlijk afschuwelijk wat er nu in de wereld gebeurt, maar ik hoop echt dat het imago van de farmaceutische industrie wat

opgepoetst wordt. Het is echt toponderzoek.” “Als ik nu zie wat er nodig is om een product te ontwikkelen! Het is niet alleen de research, het is natuurlijk vooral die achterban van het kunnen maken van je spullen, het daadwerkelijk produceren van grote hoeveelheden vaccins. Maar tuurlijk, de technologie lag er...”

Bedoel je hier mee de technologie die Lex van der Eb mede heeft ontwikkeld?

“Ja dat klopt. Hij is met zijn ‘transfectie’ methode, waarmee voor het eerste nieuw genetisch materiaal in een cel gebracht kon worden, baanbrekend geweest. Hij is de grondlegger van de PER.C6® cellijn waarop wij nu onze vaccins kunnen produceren. “Ik heb hem wel een aantal keer ontmoet want hij heeft nog lang een bureau gehad in ons bedrijf. Hij heeft zichzelf nu echt het pensioen gegund, hij is ruim in de tachtig. Hij is echt een grootheid, maar hij is altijd heel bescheiden. Hij heeft zich misschien nooit gerealiseerd wat voor een mogelijkheden daarachter zaten. Hij kijkt nu wel met gepaste trots naar waar dit toe heeft geleid.”

Het is wel grappig want je hebt het over zijn bescheidenheid. Als je mensen over jou hoort, dan zeggen ze dat ook over jou. Je bent erkentelijk en

je deelt je succes. Het viel me gisteren ook op in de uitzending dat je niet één keer het woord 'ik' hebt gebruikt. Mannen doen dat de regel veel vaker wel. Ben je je daar bewust van?

“Nee dat doe ik echt zonder erbij na te denken. Ik realiseer me altijd dat ieder radertje essentieel is om de hele groep te laten pieken. Ik heb ook wel een allergie voor mensen die dan zo'n rol eisen, en dat zijn dan wel meestal de mannen. Vanochtend was ik even aan het appen met iemand die precies hetzelfde zei: mensen weten eigenlijk niet zo goed wat ze overkomt als een vrouw het ook allemaal kan en die niet met zo'n groot ego zit. Eigenlijk jammer dat dat iets is dat opvalt, maar het is denk ik wel waar we naartoe moeten. Ik heb vier jaar geleden een lezing gegeven op m'n werk over diversiteit en inclusie en heel veel vrouwen noemden mij hun rolmodel. Toen ben ik daarover gaan nadenken en ik bedacht me: als ik in die door mannen gedomineerde vergaderingen zit, dan ben ik helemaal niet meer zo vrouwelijk. Ik weet wel wat mijn aandeel is, maar dat is helemaal niet relevant voor het doel dat we willen bereiken. Maar

heb gezegd: 'Wat gebeurt hier nou? Dat heb ik toch net ook gezegd!?' Dat ik echt verbijsterd was. Ik vind het intrigerend, maar ook niet altijd makkelijk. Dat zijn wel mensen die toch wel heel erg opportunistisch bezig zijn voor hun eigen carrière en hun eigen status. Daar zijn er meer van, hoor. Ik ontving ook een mail van iemand die al lang weg is bij het bedrijf en schreef: 'Ja, ik ben natuurlijk wel de grondlegger van alles.' Dat zou niet in me opkomen om zo'n positie in te nemen. Maar ja, het zijn allemaal mannen en dus is het ook biologisch bepaald.

“Dat zag je ook in de dynamiek met staatssecretaris Blokhuis en Jort Kelder, die vonden dat toch wel een beetje ingewikkeld dat ik daar als vrouw misschien toch iets anders uit kwam.”

Je zag Jort ook steeds stiller worden. Dat vond ik ook wel grappig.

“Dat ben ik wel met je eens. Dat heb ik ook op de app veel gekregen.”

Toen viel me ook op dat jij niet zo heel erg lang bent.

“Haha, ik ben heel klein, 1,58 meter. Ik moest op een kussentje zitten. Het grappige is dat ik me er pas bewust van word als ik mezelf op een groepsfoto zie.”

Wat zijn nu jouw persoonlijke verwachtingen voor de komende tijd?

“We gaan echt een voor en na de CC, de coronacrisis, krijgen. Ik denk dat er heel veel gaat veranderen in hoe we leven. Natuurlijk komt er in ieder geval het begin van een economische crisis, maar we zijn nog lang niet uit deze gezondheids crisis. En er liggen hele ingewikkelde vraagstukken. Hoe we deze crisis nu proberen te managen en hoe het daarna verder moet, maar ook wat voor leven willen we hierna? Willen we terug naar hoe het was? Dat is de eerste reflex: was alles maar weer normaal. Maar was dat allemaal wel zo normaal? Maar het geeft je wel de tijd om ook weer te bezinnen. Ik denk dat dit blijvende veranderingen in ons gedrag gaat creëren. Ik weet niet hoe jij het ervaart, maar als je naar een film kijkt en mensen geven elkaar een knuffel dan denk je 'oh!'”

Al dat handen schudden en wat zitten ze dicht op elkaar. Wat doen ze nu?! Ook als je nu over straat loopt, dan kijkt iedereen elkaar aan en dan krijg je er nu een vriendelijk knikje bij. En dat is wel heel erg prettig. Ik ben bang dat dat de eerste dingen zijn die gaan sneuvelen.

“Ik heb een geweldige tekst doorgestuurd gekregen waarin in De Wereld zegt: er is geen enkele mogelijkheid om bedrijven te sluiten, zodat we de stikstofproductie kunnen laten afnemen en de klimaatverandering kunnen beheersen en de natuur beschermen. Waarop Moeder Natuur zegt: Nee?? Hier is een virus. Ga maar oefenen.' Dat vind ik mooi.

Ik vond het zo van toepassing. Ik denk dat het echt in

één klap laat zien waar we blijkbaar toe in staat zijn. Wel tegen een gedwongen prijs die we anders nooit hadden willen betalen. Ik heb natuurlijk werk en ik ben geen ondernemer, dan is het makkelijker praten over de mooie dingen van deze crisis, als het je niet als persoon raakt.

Helaas raakt deze crisis dus wel iedereen. Ofwel qua inkomen, of qua gezondheid of omdat je vanwege krapte op de ic's en in de ziekenhuizen niet aan de beurt komt omdat je te oud bent of overgewicht hebt.

“Dat is afschuwelijk, want eerst gaven we de Chinezen de schuld en straks krijgen mensen met overgewicht de schuld. Ik denk dat het tijd is voor Wanda de Kanter.”

Wanda de Kanter is de meest invloedrijke vrouw van OPZIJ vorig jaar!

“Ja! Ik vind haar geweldig en hoe zij over roken praat! Daar doe je echt zo veel mensen recht mee, want

het is een verslaving. Er zijn ook mensen verslaafd aan eten, en drugs. Het is een combinatie van genetische aanleg en maatschappelijke druk. Ik vind het echt een onderschatting van het probleem en het wegzetten van mensen die het niet verdienen.

Ik ben zelf een jaar of vijf geleden ook dertig kilo afgevallen. Ik kan me dus heel erg verplaatsen in mensen die het niet onder controle hebben. Ik vind het echt heel erg dat mensen nu daardoor in een hoek gezet worden.”

Knap van je. Maar over eten en drinken in deze quarantainetijden gesproken: mijn vriendinnen en ik moesten erg lachen om het appje dat rondging met de boodschap: na deze quarantaine ben je of een fantastische kok, of je hebt een drankprobleem.' Nou hadden de meesten van ons daar geen coronacrisis voor nodig. Maar in je eentje thuis te gaan zitten drinken doen we ook niet echt, want dan heb je toch het gevoel alsof je een probleem hebt.

“Ja, dat heb ik inmiddels losgelaten. Na mijn scheiding dacht ik ook: dat moet ik niet doen. Totdat iemand tegen mij: 'Je bent gek dat je jezelf niet af en toe wat wijn gunt.' Dat is ook gewoon zo.”

Wat doe je verder om te ontspannen? Lezen?

“Ja. Ik ben heel erg fan van Arnon Grunberg en John Irving. Ik vond *Tirza* heel erg mooi.”

De televisie gaat niet aan?

“Nee, ik kijk bijna geen televisie meer, af en toe naar programma's als *Op1*, maar ook nu pas omdat ik wel een beetje op de hoogte moet blijven van wat er speelt. Ik kijk af en toe Netflix.

Heb je een favoriet genre? Kijk je naar bloederige thrillers...?

“Nee, ik ben echt een groot fan van Tarantino. Sinds ik *Pulp Fiction* heb gezien, hoe hij z'n films opbouwt. Ik had het bij *Once upon a Time in Hollywood*, echt zo briljant. En natuurlijk met Brad Pitt...”

Ja, die snappen we. Zelfs de Volkskrant had een stuk over hem met als titel 'De dag dat Brad Pitt z'n shirt uitdeed'.

“Ik heb een jaar in de Verenigde Staten, La Jolla, gewerkt en gewoond, en toen ik daar veertig werd, vroeg een Belgische collega: 'Wat wil je voor je verjaardag?' Ik zei doe mij maar Brad Pitt. Ze had hem blijkbaar gegoogeld

want ze zei: 'Ik kan 'm niet geven, maar het is wel een verjaardagscadeau dat-ie even oud is.' Het voelt nu wat comfortabeler dat ik 'm zo leuk vind.’

Vakantie, daar doen we voorlopig niet aan, maar wat was in de oude wereld je favoriete vakantiebestemming?

“Ik had me wel verheugd op weer een week Alpenwandelen. Ik ben een fervent wandelaar geworden. Dat is ook niet te doen in Nederland. Dat valt me wel zwaar. Ik ben lange-afstandwandelaar. Ik vind het heerlijk, de bergen in met een groepje hele goede wandelvrienden.

Ik wandel nu maar hier, mijn hond weet ook niet wat 'm overkomt.”

Heb je kinderen?

“Ik heb drie zonen van 24, 21 en 19 jaar. De oudste is al een aantal jaar het huis uit en woont in Enschede. Hij heeft daar gestudeerd, en gaat ook verder studeren. De middelste stond op het punt om naar Amsterdam-Centrum te verhuizen. Dat gaat ook gebeuren maar door de hele situatie is hij er nog. En dan heb ik nog een jongste die gewoon bij mij thuis woont in Amstelveen. Daar kunnen we nu lekker in de tuin zitten, want in dit 'Schipholdorp' is het momenteel oorverdovend stil. Alle bijbaantjes van de jongens zijn opgehouden. Ze werken allebei in de horeca, die is natuurlijk dicht. Maar ik moet zeggen dat ze zich er wel goed doorheen slaan, hoor. Niets doen is ook wel een beetje hun kracht.”

Het is natuurlijk afschuwelijk wat er nu in de wereld gebeurt, maar ik hoop echt dat het imago van de farmaceutische industrie wat opgepoetst wordt. Het is echt toponderzoek.

ik merkte wel dat ik niet per se mijn vrouwelijke kant inzet om dingen gedaan te krijgen, omdat ik toch al geleerd heb dat dat niet werkt. Als ik bijvoorbeeld een opmerking maakte, dan kreeg ik geen reactie en drie minuten later maakte mijn mannelijke collega exact dezelfde opmerking en dan werd er gezegd 'geweldig idee!' Dat ik echt hardop